

Univerzita Karlova

Právnická fakulta

Oponentský posudek na diplomovou práci

Ústavněprávní regulace výjimečného stavu v právním státě

Lukáš Kollert

I.

Diplomovou lze nesporně hodnotit jako práci vyzrálou, tematicky sevřenou do logického propojení státoprávních, konstitucionalistických, a filozofických konceptů zabývajících se funkcí, smyslem a efektivitou rozhodování o otázkách mimořádných stavů. Diplomant prokazuje, že je v tématu „ponořen“ v hloubce celé závažnosti problému. Jde zejména o otázku, jak nastavit pravidla rozhodování pro situace „nenormality“ ve výjimečných situacích tak, aby vyhovovala v „normalitě“ uznávaným a obecně přijímaným principům. Diplomant prokazuje erudici nejen ve znalosti literatury, z níž čerpá, ale především v tom, jak pracuje se závěry či stanovisky autorů, na něž odkazuje. Argumentace celého textu je tak dobře provázaná a stanovisko diplomanta v závěru práce vystihuje postoj, k němuž na základě předchozího rozboru dospívá. Diplomant velice obratně „diskutuje“ s autory v celé šíři historické plochy myšlení o principech právního státu a o podstatě řádu, jehož funkcí je omezit rizika chaosu, anarchie, či celé řady nepředvídatelných situací, což ve svém důsledku může vést nejen k nežádoucí destabilizaci ale i k přeskupení organické struktury státní a veřejné moci.

II.

Zajímavým je spojení dvou okruhů problémů, jimiž se obvykle autoři věnují samostatně. Jak spolu souvisí výjimečný stav a právo na odpor, tedy stav, který legalizuje stav, kdy lze rozhodovat jinak a s jiným penzem pravomocí a zavádí situaci, která umožňuje za jistých okolností bortit konstrukci zavedeného řádu, jestliže je sám o sobě nefunkční? Spojovacím můstkem pro obě oblasti jsou jak úvahy o legitimitě a suverenitě moci a způsobech jejího výkonu tak i ústavní zakotvení podmínek pro vyhlášení mimořádných stavů. Konstatování, že právo na odpor vlastně mělo smysl pouze v době, která realitu ústavního a demokratického státu neznala, přivádí k úvahám, proč je vlastně v mnoha ústavách jádrem vztahu moci ustavení a moci ustavující. K uvedenému je snad vhodné připomenout, že i když je realizace práva na odpor problematickou z hlediska subjektů, z hlediska detekce podmínek, které by kritický stav jednoznačně charakterizovaly, aby tak právo na odpor mohlo být nezpochybnitelně jedinou oprávněnou alternativou způsobu výkonu moci, není zcela bez významu jeho zakotvení v ústavě. Je možná připomenutím závazku, kterým je *pouvoir constitué* svázán, je vyjádřením meze, za které není vhodné bez rizika ztráty moci a postavení jít. Je tím „signálem“, o němž píše diplomant, s nímž si musí každá „generace“ ustavené moci zvyknout žít. A to jistě platí i pro systémy „zavedených“ demokracií. Na otázku, jak nejlépe vystihnout v dikci práva, skutkovou podstatu, tedy, pojmenovat to, co je tou hrozbou v relevantním měřítku pro signál ke spuštění výjimečného stavu- (enumerativní nebo obecná úprava), souhlasím s tím, jak to uvádí i diplomant, totiž že „existují pouze přijatelnější a méně přijatelné varianty (str.25)

III.

Diplomant pracuje s pojmy systematicky. Uvádí jejich sémantický význam a strukturuje výklad podle historického, logického a jazykového kontextu. Za přínosné je nesporně i to, že srovnává pojetí různých autorů a vytváří pro přehlednost i schémata (diagramy), tak aby se čtenář lépe orientoval. To se týká

například pojmů jako krize, suverenita, výjimečný stav a právo na odpor a právo na revoluci. Pro ilustraci jsou do textu zařazeny i některé reálně prověřená jednání a rozhodování orgánů veřejné moci. Lze souhlasit s diplomantovým požadavkem na specifickou ústavní úpravu výjimečného stavu a nespoléhat se jen na obecnou úpravu. Tím vysvětlením by mohlo být i to, že jsme pokročili již do takového stupně konstitucionalizace společenských vztahů a úpravy výkonu veřejné moci, že i již vzhledem k možnému přezkumu ústavnosti je žádoucí také nastavit limity pro ochranu lidských práv, respektive nastavit kritéria pro proporcionalitu výkonu veřejné moci i v takové oblasti jako jsou mimořádné stavy. Jestliže v závěru první části (závěr na str.48 a násl.) diplomant nastiňuje, že ani sebedokonaleji vypracovaná úprava na ústavní úrovni nedokáže zajistit ochranu před zneužitím a že její absence nemusí znamenat zhroucení právního a ústavního státu či demokracie, nelze s tím souhlasit. Avšak pokud v této souvislosti uvádí příklad Švýcarska, nepovažuji to za zcela vhodné, pokud zároveň neuvedeme, že jakákoli změna federální ústavy ve Švýcarsku je velmi procedurálně a politicky složitá a že model rozdělení kompetencí mezi federaci a kantony je i v oblasti mimořádných stavů historicky velmi decentralizovaný. Proto také mnohá úprava je prováděna podústavními předpisy.

IV.

Klademe-li si otázku jaký je rozdíl mezi právem na odpor a revolucí, mohli bychom předpokládat, že v prvním případě je to ve stávajícím ústavním režimu vyjádření nesouhlasu se způsobem naplnění ústavního řádu, zatímco ve druhém jde o ambici legitimně nahradit stávající řád kvalitativně novým typem řádu. Změna ústavy může nastat jak v prvním, tak i v druhém případě. Diplomant srovnává stanoviska pro i proti zakotvení práva na odpor v ústavě na základě argumentů a kategorií logiky. To však dále rozvíjí když nastiňuje důsledky, které mohou nastat, poté, co je právo na odpor realizováno (o jaký chaos jde?, je to nečinnost či neschopnost a neochota plnit roli svěřenou ústavou?). Přitom si klade spolu s jinými otázku (na str.84), kdy lze „privátní“ násilí „domestikované veřejnou mocí“ uznat za legitimní. Ptá se, kdo situaci posoudí, je-li ústavní soud postaven mimo hru a vyřazen z rozsouzení, neboť by byl soudcem ve své vlastní věci (jakožto strážce a ochránce ústavnosti, v níž selhal). Nelze než souhlasit s tím, že mnohé případy v hodnocení výsledku práva na odpor jsou vedeny optikou vítěze, tedy toho, kdo prokázal „schopnost se prosadit“.

V.

Z výše uvedených důvodů diplomovou práci považuji za velmi zdařilou a doporučuji ji k obhajobě.

Jana Reschová

Katedra ústavního práva